

Fælles indsats mod udbredt lidelse

Synke- og spiseproblemer (dysfagi) er et udbredt problem blandt ældre og mennesker med erhvervet hjerneskade, og det kan føre til både unødvendige indlæggelser, underernæring, lungebetændelser og dødsfald. Region Midtjylland og regionens 19 kommuner er i samarbejde med Hammel Neurocenter gået ind i problematikken og har udviklet et praksisnært kompetenceforløb, som giver ergoterapeuter nye redskaber til at håndtere borgere med dysfagi.

”Det er så vigtigt at have fokus på synke- og spiseproblemer blandt ældre, fordi fagfolk kan gøre en stor forskel og forebygge mange komplikationer, hvis de får den rigtige viden på området,” siger Annette Kjærsgaard, PhD og forskningsansvarlig ergoterapeut på Regionshospitalet Hammel Neurocenter.

Mere end 60 procent af beboerne på landets plejehjem har dysfagi (synke- og spiseproblemer), og lidelsen rammer over halvdelen af mennesker med Parkinson .

Der er stor efterspørgsel på eksisterende kurser i dysfagi, og ifølge Annette Kjærsgaard har der manglet et tilbud for fagpersonale, der arbejder med borgere med dysfagi i praksis. Derfor har hun stået i spidsen for udviklingen af et nyt praksisnært kompetenceforløb for kommunalt ansatte ergoterapeuter i samarbejde med ergoterapeuter fra Horsens, Favrskov, Aarhus og Randers Kommune.

Udviklingen af det nye koncept og de første kurser for ergoterapeuter fra de 19 kommuner i Region Midtjylland er finansieret af *fælleskommunale midler fra Indenrigs- og Sundhedsministeriets pulje til styrket genoptræning og rehabilitering af personer med erhvervet hjerneskade i perioden 2011 - 2014*”.

Behov for praksisnært koncept

Sanne Skjellerup Meng er ergoterapeut i Randers Kommune og tidligere ansat på Hammel Neurocenter; blandt andet i dysfagiambulatoriet. Hun er uddannet på specialiseret niveau i dysfagi og var vant til at arbejde med patienter i højt specialiserede omgivelser, da hun kom til Randers Kommune for to år siden.

”Det var en helt anden oplevelse at stå ude i borgerens eget hjem, hvor der hverken var mulighed for at lægge borgeren på en briks eller tilkalde ekstra hænder,” fortæller Sanne Skjellerup Meng om sit møde med den kommunalt ansatte ergoterapeuts arbejdsvilkår. Hun underviser nu på de nye kurser, hvor hun bruger sin erfaring fra praksis i Randers Kommune.

”Der har længe været behov for at udvikle et kursusforløb, der tager udgangspunkt i praksis i borgerens eget hjem, og som giver de kommunale ergoterapeuter redskaberne til at opspore, udrede og håndtere problemerne med synkebesvær hos de borgere, de arbejder med til daglig,” fortæller Annette Kjærsgaard.

Det nyudviklede kompetenceforløb i dysfagi består af to undervisningsdage, en dag hjemme i egen praksis og en opsamlingsdag, hvor kursisterne får supervision på cases fra egen klinisk praksis.

Enestående godt samarbejde

På grund af de lange ventelister på kurser i dysfagi, tog Randers Kommune initiativet til at kontakte regionens andre kommuner med henblik på at rette en fælles henvendelse til Hammel Neurocenter for at få sat gang i udviklingen af det praksisnære kompetenceforløb. Både i Uddannelsesenheden i Hammel og i de deltagende fire kommuner i styregruppen er der stor tilfredshed med samarbejdsprocessen og resultatet.

”Jeg vil mene, at dette er et eksempel på et enestående godt samarbejde på tværs af kommuner, region og fagfolk på området. Det viser med al ønskelig tydelighed, hvor meget vi kan opnå, når vi løfter i flok,” siger sundhedschef i Randers Kommune, Lene Jensen.

Ifølge ergoterapeut Annette Kjærsgaard fra Hammel Neurocenter er der stor forskel på, hvor meget fokus de enkelte kommuner har på dysfagi, og hun håber, at der med tiden kommer en større ensretning af indsatsen over for borgere med dysfagi.

”Jeg håber, vi kan udbrede både det nye kompetenceforløb og det forbilledlige samarbejde med udviklingen til landets andre regioner og kommuner. Vi får brug for endnu mere samarbejde, når vi skal videreudvikle indsatsen omkring dysfagi. Der er nemlig brug for en tværfaglig indsats, der på sigt inkluderer både uddannelse af både plejepersonalet og omsorgstandplejen i ældreområdet,” understreger Annette Kjærsgaard.

Fakta om dysfagi

(Kilde: Patientombuddets temarapport om dysfagi fra 2012)

- Dysfagi er en komplikation, der blandt andet kan opstå som følge af senhjerneskrader, andre neurologiske lidelser og cancer, og konsekvenserne af fejlsynkning kan være unødvendige indlæggelser, genindlæggelser, underernæring, lungebetændelser og dødsfald.
- 60-87 % af alle borgere på et plejehjem har synkeproblemer i forskellig grad.
- 20-50 % af patienter med Parkinson eller Alzheimer har dysfagi
- 30 % af alle apoplexi patienter har dysfagi
- Ved dødsfald efter akut apopleksi er cirka 35 % forårsaget af lungebetændelse pga. fejlsynkning

B-historie:

Anna Marie: Fantastisk hjælp i en svær stund

Det kan være en både skræmmende og meget ubehagelig oplevelse at have problemer med at synke sin mad, og mange borgere ved ikke, at de kan få professionel hjælp til at træne synkefunktionen op igen.

Anna Marie Kristensen blev akut indlagt på Skejby Sygehus i sommeren 2015, da det viste sig, at den formodede halsbetændelse faktisk var en alvorligere betændelsestilstand i hals og svælg. Hun endte med at få en operation og ligge ni dage i respirator og blev udskrevet med en genoptræningsplan, fordi hendes krop var betydeligt svækket efter indlæggelsen.

"I genoptræningsplanen står der ikke noget om synke- eller spisebesvær, så den endte hos en fysioterapeut, som skulle stå for genoptræning af kroppen. På grund af forløbet havde jeg dog en formodning om, at dysfagi kunne være en følgevirkning, så jeg bad om at komme med på første hjemmebesøg," fortæller Sanne Dahl Meng, ergoterapeut i Randers Kommune.

"Jeg havde kun været hjemme et par dage, da Sanne kom på besøg første gang," fortæller Anna Marie Kristensen og fortsætter:

"Jeg havde oplevet problemer med at få blandt andet ris og kerner fra rugbrød galt i halsen, og det var blevet et meget ubehagelig oplevelse at børste tænder. Men jeg havde ikke tænkt over, at det var noget, man kunne få hjælp til," husker hun.

Førstehjælp og træning

"Min første opgave var at forhindre, at Anna Marie fik en lungebetændelse. Det er der stor risiko for, når man ofte får ting galt i halsen, og genoptræningen ville være blevet betydeligt forlænget af en sådan infektion," fortæller Sanne Skjellerup Meng, der er ergoterapeut med en fortid på dysfagiambulatoriet på Hammel Neurocenter.

"Sanne lærte mig forskellige teknikker, så jeg kunne undgå at få mad og vand galt i halsen. Der var både synkeøvelser og forskellige stillinger, jeg kunne holde hovedet i," fortæller Anna Marie Kristensen.

Anna Marie havde i forbindelse med indlæggelsen tabt sig cirka ti kilo; blandt andet i muskelmasse. Synkeøvelser er en vigtig del af træningen, fordi det styrker halsmuskulaturen og gør det lettere at komme dysfagien til livs.

"Jeg kontaktede også en ernæringspecialist, som kunne levere en liste over mere synkevenlige alternativer til den kost, Anna Marie plejede at indtage, så hun kunne få en bedre oplevelse med at spise og hurtigere tage på igen," fortæller Sanne Skjellerup Meng.

"Det var en helt fantastisk og hurtig hjælp, jeg fik, og jeg har ganske få gener forbundet med at spise og drikke i dag," smiler Anna Marie Kristensen.